İran'daki Tebdil-i Hava Ferahlık Getirir mi?

Prof.Dr. Sema Kalaycıoğlu

İran 1979 devrimi ile Batı dünyasına sırt çevirdi. Bir iki kalıcı ve istikarlı ilişkisi dışında, bugüne kadar hep geçici ittifaklar ile varlığını sürdürdü. Çoğu zaman kuru sıkı yaptığı tehdidler düşmanca ve ürkütücüydü. Ama bunları hemen hiç hayata geçirmedi. Aracıları ve taşeronları vasıtası ile kendi hesabına dünyada epey kan dökülmesine neden olduğu muhakkak. Yine de saldırmadı, saldırıldı. Komşularını çok ama çok tedirgin etti. Korkulu bir rüya olarak dünyadaki en menfur rejimlerden biri haline geldi. Attığı her adımdan ve özellikle nükleer zenginleştirme projelerinden hep kuşku duyuldu. **Oysa uzun yıllar önce geliştirdiği bu projeler ve kurduğu tesisler, Batı'nın cesaretlendirmesi ile başlayıp ilerlememiş miydi?**

Yaptırımlar ve "Akıllı Yaptırım"lar

İran temel mal ve hizmetlerin ithalatçısı olduğu için, sıradan iktisadi ve ticari yaptırımlar, rejimden çok halka zarar verdi. 35 yıldır sıkıntı içinde kıvranan ve karaborsacıların elinde inleyen bir halktan bahsediyoruz. Tabii ayrıcalıklı insanlar bundan müstesna. **İran halkı Batı yüzünden o kadar sıkıntı çekti ki, rejim bu yaptırımları uzun bir süre Batı'ya karşı bir propoganda malzemesi olarak bile kullandı.**

2012 yılından beri kendi ekonomilerini de zorlaması pahasına, hem ABD, hem AB Ahmedinejad'ı dize getirmek için bir dize yeni yaptırımı, **"akıllı yaptırım"** adı altında yeniden uygulamaya koydu. Amaç uluslararası kural ve teamülleri görmezden gelen Mollalar rejimini dize getirmeye çalışırken İran'ın masum sivil halkını korumak, onlara doğrudan zarar verecek cezaları uygulamaktan kaçınmaktı. Mali dondurma işlemlerine ilaveten İran gemilerine seyir engelleri gibi yaptırımlar halen geçerli. Ama en fazla etkili olan yaptırım İran petrollerine karşı ithalat ambargosu uygulanması oldu.

İhracat gelirlerinin %85 ini petrol ve petrol ürünlerinden oluştuğu için bu İran için çok vurucu bir darbe olabilirdi. Neyse ki imdada biraz Çin ve Uzak Doğu yetişti. Buna rağmen "akıllı yaptırımlar" da İran'ı kuşkusuz etkiledi ve hala etkilemektedir. Ama kendisi gibi doğal kaynak zengini Arap komşuları refah içinde yüzerken, satmakta zorlandığı petrolü içerek yaşayamayacak **olan İran halkı, yine de Batı'nın baskı ve tahrikine kapılıp bir "İran Baharı"**

başlatmadı. Suriye'ye destek vermekten de, bir ulusal gurur projesi olarak kabul ettiği nükleer zenginleştirme projesinden de vazgeçmedi.

İran'a "Bahar" Gelmedi ama Değişim Rüzgarları Esiyor

Uzun bir süre restleşildi. Batı petrol almama kararından caymadı. Yüksek enflasyonu, iki haneli işsizliği ve daralan ekonomisi ile köşeye sıkışan Ahmedinecad Çin'e ve Japonya'ya petrol ve doğal gaz satmak hevesi ile iç piyasada bunların fahiş fiyat ile satılmasına göz yumunca seçim kaybetti. **Batı'ya ödün vermeyen İran rejimi de, demokratik bir süreç ile şimdi sanki bir değişim rüzgarı yakaladı.**

Hasan Ruhani'nin seçilmesi görünürde pek az şeyi değiştirmiş olabilir. Ama İran'ın yeni lideri Batıya göz kırpıyor. Bir değişim ümidi ile geldiği yönetimde, Batı ile dialog ve uzlaşmanın yolarını arıyor. Değişim, İran ve Batı için, ABD ve İsrail için belli vaadler taşıyor. Ama önce Ruhani'nin İran'a verdiği seçim kampanyası sözlerini ne kadar tutabileceği önemli. Ülkesinin ekonomik sorunlarını yaptırımlar kaldırılmadan çözebilir mi? **"Akıllı yaptırımlar"** sürerken bu hemen hemen imkansız. Batı'nın ve özellikle ABD nin İran'a yeni bir şans vermesi onun için çok önemli.

Artık İran'a Yeni Bir Şans Verme Zamanı

ABD nin en önemlisi endişesi, öncelikle tehdid söyleminin sona erip ermeyeceği ve bu söylemin arkasındaki nükleer gücün ne denli denetlenebileceği. Batı bir kapıyı açık bırakmıştı. Eğer 6-9 aylık süre içerisinde İran şeffaflaşırsa, iptal edilen petrol alımları yeniden başlatılabilir. Hatta ilişkiler de giderek normalleşebilir.

İşte şimdi Ruhani ufak ama anlamlı jestler yapıyor. Özel günleri falan kutluyor. Masa etrafında Batı ile buluşabileceğinin sinyallerini veriyor. Netanyahu ile gün olur buluşup el sıkışırlar mı? Neden olmasın. O halde, artık İran'a bir şans verme zamanı gelmiştir. **Ayrıca Batı'nın atacağı ufak bir adım, Suriye sorununun siyasi çözümüne de önemli ve olumlu katkıda bulunabilir.**